

הדור החדש של הקיבוצים בישראל

עו"ד צפריד בן אור, המתמחה בסוגיות מעולם הקיבוצים, מסביר מהם מאפייני הקיבוץ המתחדש ובמה הוא שונה מאגודות שיתופיות אחרות מה המשמעות של קיבוץ "מופרט" ומה מאפייניו?

■ בשיתוף עו"ד צפריד בן אור



עו"ד צפריד בן אור. צילום: פרטי

הורים לבעל צרכים מיוחדים, בשנות ה-30 לחייו, שביקשו עזרה. הקיבוץ דאג למגורים מוגנשים לכן וכן משלים לו הכנסה מעבר לזכויות שהוא מקבל מהמדינה. גם לאחר שההורים ילכו לעולמם, הקיבוץ ימשיך לדאוג לכן ויאפשר לו לגור בדירת ההורים עד 120, זאת כחריג לכלל הרווח שבתוך 3-5 שנים יש לממש הבית לטובת רוכש שצריך ויכול להתקבל לחברות. מרכיבי סיוע ועזרה אלו, הם המייחדים את הקיבוץ המתחדש משאר סוגי היישובים וארגונים. הם גם עולים לחבר, על בסיס חודשי, באמצעות הליך של 'מיסוי פנימי' - תשלומים שלא קיימים בסוגי יישובים אחרים".

האם ההבחנות בקיבוץ המתחדש מעוגנות מבחינה משפטית?

"קיבוץ מתחדש הוא אגודה שיתופית חקלאית מסוג קיבוץ, כאשר ישנם סוגי יישובים נוספים שגם הם מוגדרים בתקנות האגודות השיתופיות ('סוגי אגודות'). בתקנות אלו, אנו מוצאים הגדרות שונות, למשל, ליישוב קהילתי כפרי, קיבוץ מתחדש, כפר שיתופי וכן הלאה. לכל סוג אגודה יש תקנון מצוי ואשר חברי אותה אגודה רשאים לעצב אותו לפי תפישת עולמם- במגבלת הגדרת סוג האגודה".

"המונח הנכון הוא 'קיבוץ מתחדש'. המונח 'מופרט' הוא סלנג שאינו משקף את מה שקורה בקיבוץ המתחדש. הקיבוץ המתחדש הוא קיבוץ שביצע מהלך של ארגון מחדש והעברה של זכויות וחובות משמעותיים ממנו לחבריו. כמו כן, למושג 'מופרט' יש קונוטציה של 'הכל הפך פרטי' ו'איש איש ונפשו', כפי שהיה ברוסיה שעברה מקומוניזם לקפיטליזם. 'הקיבוץ המתחדש משלב בין נושאים ש'הופרטו' - כלומר עברו לאחריות החבר, כמו פרנסתו שנמצאת באחריות לבין נושאים שנתרו באחריות הכלל, בהם דאגה לרשת ביטחון לחבר שאיננו יכול מבחינות אובייקטיביות להתפרנס. חשוב לציין, שקיבוץ מתחדש הוא אגודה שיתופית חקלאית מסוג קיבוץ וגם יישוב קהילתי. מושב וכן הלאה והם סוגים שונים של אגודות שיתופיות".

רבים סבורים שהקיבוץ המתחדש הוא סוג של יישוב קהילתי. מה מייחד אותו?

"הדבר שמייחד את הקיבוץ המתחדש ומבדיל אותו ממושב, שכונה קהילתית, יישוב קהילתי וכן הלאה, הוא מערכת של עזרה וסיוע הדדיים המתקיימים בו, על חשבון ובמימון החברים והקיבוץ. זאת בנוסף למוסדות חינוך ורווחה הדואגים לחברים - מבוגרים, צעירים וילדים. כך, לדוגמה, קיבוצים מקימים קרנות עזרה הדדית. משפחת חברים יכולה לפנות ולקבל מהקרן הלוואות בתנאים טובים ביותר, ללא ריביות, ללא הצמדה, פרישה רבת שנים ועוד, במטרה לסייע לילדיהם (שאינם בקיבוץ) בנושאים רבים ומגוונים, כגון סיוע לעסק, לחתונה וכן הלאה".

האם גם בקיבוץ המתחדש נהנים החברים מחיי קהילה וממסגרת תומכת?

"חשוב לומר שחיי הקהילה, חינוך ותרבות מתקיימים בהחלט ביישובים קהילתיים, כמו גם בהרחבות הקהילתיות, באותה המידה כמו בקיבוץ המתחדש. יחד עם זאת, בקיבוץ המתחדש מתקיימים מנגנוני סיוע ועזרה הדדית, בהם: סכסוד מערכות החינוך, עזרה להורים וילדים בעלי צרכים מיוחדים, רשת ביטחון לחבר שנבצר ממנו להתפרנס, העמדת הלוואות מיוחדות לסייע בנושאים השונים שהומן גרמם והיד לא משגת וכן הלאה. לדוגמה, משפחת חברים,

* עו"ד צפריד בן אור מתמחה ביעוץ וליווי לקיבוצים ולחבריהם. במשך כעשור הוא שימש כיועץ משפטי וכמנהל המטה לשיוך דירות בתנועה הקיבוצית והיה ממובילי תפיסת הקיבוץ המתחדש, ואף כתב על כך ספר בשם "המהפכה השמרנית".